

LATARÀNTULACEGA

ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL / JAUME CABRÉ

El mot i el qui el vetlla

FER NOVEL·LES ÉS UN ART? MERCÈ RODOREDA VA ESCRIURE QUE "UNA NOVEL·LA SÓN PARAULES". RERE L'APARENT OBVIETAT, HI HA MOLTA SAVIESA LITERÀRIA

Hi ha cops que les obvietats no ho són. O que ens ho han semblat perquè ens ha enlluernat la senzillesa expositiva o la contundència del concepte. I sovint, quan això passa, ens agafa desprevinguts i quan esclata dins nostre ens deixa desarmats.

Una de les obvietats que he llegit a Mercè Rodoreda (només l'he llegida; no la vaig conèixer personalment), apareix al seu impagable pròleg a *Mirall trencat*, una de les seves grans novel·les. Hi ha un moment que diu "una novel·la són paraules" i es queda tan tranquil·la. I ens quedem tan tranquils, els lectors, fins que l'afirmació, convenientment empassada, comença a fer el seu efecte i no ens deixa dormir. Dir que una novel·la són paraules és afirmar la naturalesa artística de la literatura. És creure que el fet de narrar és equiparable al de pintar, esculpir, compondre música o dansar...

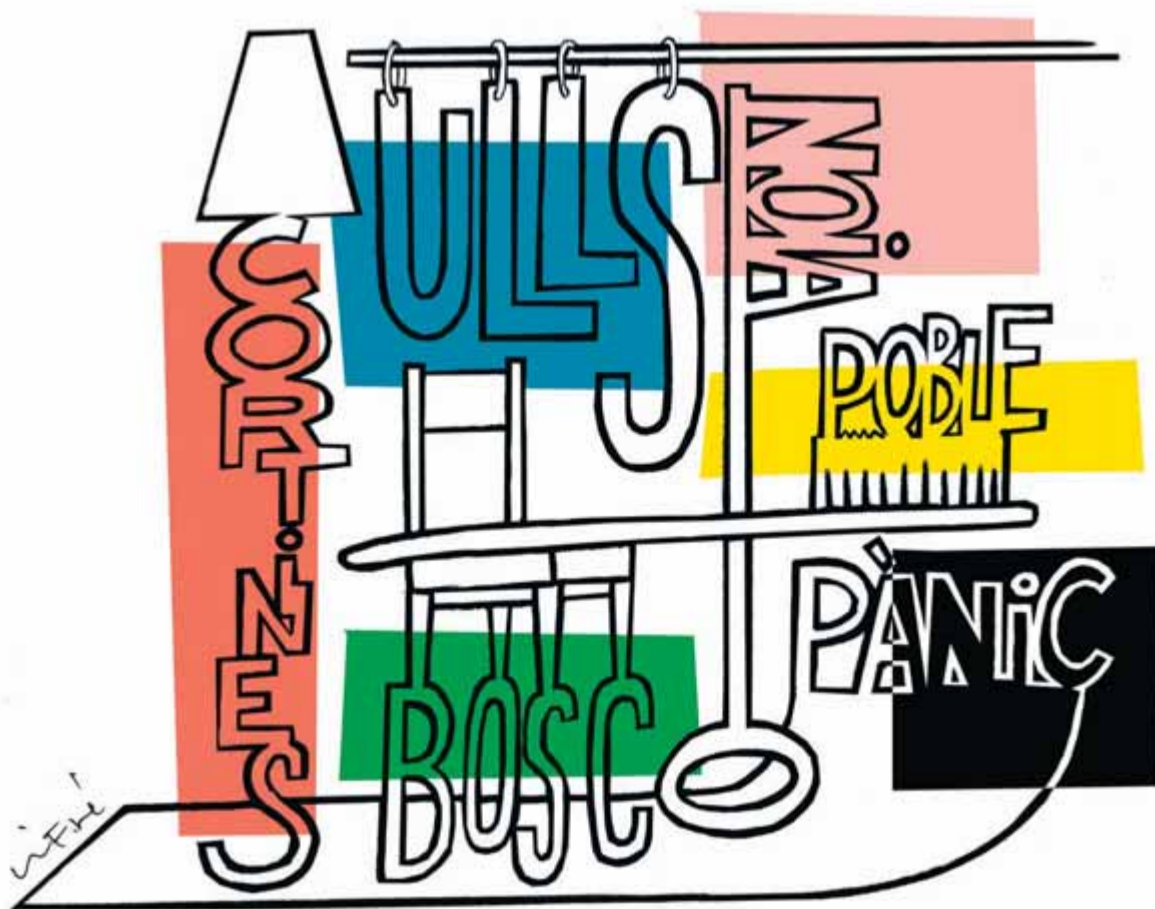
El dia que em vaig posar a pensar de manera sistemàtica sobre el fet d'escriure va ser quan em van invitar a dir unes paraules en un acte cultural d'un

poble de l'Anoia i se'm va acudir dir alguna cosa sobre la naturalesa artística de la literatura i en concret, de la novel·la. Una senyora, molt estranyada, em va preguntar per què insistia a dir que fer novel·les era art; que art era la pintura i la música; però fer novel·les, i ara. Perquè ella sabia que no sabia dibuixar ni compondre però sabia que a l'escola li havien ensenyat a escriure. Els quatre o cinc segons que vaig trigar a respondre-li em van fer entendre que em calia reflexionar sobre la qüestió. No recordo com es diu ni sé qui és aquella senyora, però li estic agraït perquè va pinçar la corda adequada en el moment precís. I llavors se'm va acudir de fer un repàs a llibres que estimo i així és com vaig retrobar el pròleg que la Rodoreda va escriure per al seu *Mirall trencat*. I vaig arribar a "una novel·la són paraules". En l'obvietat de l'afirmació hi ha el miracle: i tant, que una novel·la són paraules: això vol dir que el bosc espès que envolta les cases, el poble de carrers enllambordats, l'habitació pulcra amb una etèria sentor de naftalina o els ulls torbadors de la noia que treu el cap, cautelosament, per la finestra de la mansarda; el pànic d'aquesta noia, el tacte suau de la cortina que ha

hagut d'enretirar per veure-s'hi; el record de l'estiu en què l'àvia va fer les dues cortines de la finestra, que van ser les últimes que va confegir, la llàgrima involuntària i el sospir que quasi no sentim i que sabem per què se li escapa; els somnis trencats de la noia, la desesperació que l'abalteix o la il·lusió amb què espera que aquelles passes que s'acosten apressades cap al carreró siguin les d'una persona concreta que nosaltres sabem... Això i més, aquest món d'anhels i il·lusions, temors i recels, està construït *només* amb paraules. Quan el novel·lista escriu no vomita mots sinó que dreça mons i emocions de la mateixa manera que el pintor crea profunditat, clarobscur i sensació d'infinit amb línies, plans i colors. És a dir, que tot el poder d'evocació i de commoció del lector es produeix amb la paraula escrita amb intenció artística. La paraula col·locada amb mala intenció en la frase construïda amb mala intenció pensant, amb mala intenció, en el conjunt del paràgraf i de la història que estàs inventant; és a dir, fent literatura. El secret és en l'estil. La consciència d'estil és una de les dues condicions que diferencien un text literari d'un avís per a la comunitat de veïns.

Però la frase *òbvia* de Rodoreda està dins d'un context: "Tota novel·la és convencional. La gràcia consisteix a fer que no ho sembli. No he escrit mai res de tan alambinat com *La plaça del Diamant*. Res de menys real, de més rebuscat. La sensació de cosa viva la dóna la naturalitat, la claredat d'estil. Una novel·la són paraules".

En aquest paràgraf hi ha concentrada molta saviesa literària. I com que el 2008 serà l'any del centenari de Mercè Rodoreda (és esgarriós com passa el temps) aquesta reflexió en pot ser un discret aperitiu. L'esgarriança m'ha fet venir al cap, com un llampec, una escena de *La muntanya màgica*, aquella en què Hans Castorp es queixa de la relativitat capriciosa del pas del temps: ve a dir que els dies, fins i tot a la monotonia del sanatori, passen de pressa; ens fem vells de seguida, ens és impossible aturar el temps. Però els llarguissims set minuts diaris d'haver d'aguantar el termòmetre dins de la boca fins que no torna la infermera, són els més lents del món. Em va agradar molt, aquesta reflexió. Thomas Mann la va confegir per a mi *només* amb paraules. *

IL·LUSTRACIÓ: GUILLEM CIFRÉ

Jaume Cabré, que firma l'article d'avui, i Albert Sánchez Piñol s'alternen en aquesta secció